

USTAVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

432

Ustavni sud Republike Hrvatske, u sastavu Miroslav Šeparović, predsjednik, te suci Andrej Abramović, Mato Arlović, Snježana Bagić, Mario Jelušić, Lovorka Kušan, Josip Leko, Davorin Mlakar, Rajko Mlinarić, Antun Palarić i Miroslav Šumanović, u postupku koji je ustavnom tužbom pokrenuo Neven Pavić iz Zadra, na sjednici održanoj 6. prosinca 2016. donio je

ODLUKU

Ustavna tužba se odbija.

Obrazloženje

I. POSTUPAK PRED USTAVNIM SUDOM

1. Ustavnu tužbu podnio je Neven Pavić iz Zadra (u daljnjem tekstu: podnositelj), glavni urednik »Narodnog lista« iz Zadra.

Podnositelj u ustavnoj tužbi tvrdi da su mu sudskim odlukama povrijeđena ustavna prava zajamčena člankom 38. stavcima 1. i 2. Ustava Republike Hrvatske (»Narodne novine« broj 56/90., 135/97., 113/00., 28/01., 76/10. i 5/14.).

1.1. Ustavnu tužbu podnio je u povodu presude Županijskog suda u Šibeniku broj: GŽ-1010/2011-2 od 27. prosinca 2011. (u daljnjem tekstu: osporena presuda), kojom je odbijena žalba podnositelja (drugotuženika) te je potvrđena presuda Općinskog suda u Šibeniku broj: P-2351/05 od 18. lipnja 2007. (u daljnjem tekstu: prvostupanjska presuda).

Prvostupanjskom presudom djelomično je usvojen tužbeni zahtjev tužiteljice Sanje Prosenice te je Narodnom listu d.d. Zadar i podnositelju naloženo da tužiteljici, solidarno, na ime naknade štete zbog povrede ugleda i časti, isplate iznos od 70.000,00 kn zajedno s pripadajućim zakonskim zateznim kamatama te iznos od 12.849,00 kn za troškove parničnog postupka. Odbijen je dio tužbenog zahtjeva za iznos naknade štete od 130.000,00 kn te tužbeni zahtjev za objavu presude u »Narodnom listu« bez komentara.

1.2. Na zahtjev Ustavnog suda prvostupanjski sud dostavio je spis broj: P-2351/05.

II. ČINJENICE I OKOLNOSTI PREDMETA

2. »Narodni list« tjednik iz Zadra, objavio je u svom izdanju broj: 8556 od 4. studenoga 2004. članak pod naslovom »Sutkinja Prosenica prijavljena za korupciju!«, uz nadnaslov »Kaznena prijava protiv sutkinje Sanje Prosenica Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminala«. U članku se iznose i sljedeće informacije:

»Novci su u Zemljišno-knjižnom!«, kaže Šale (odvjetnik Petar Šale iz Zagreba – op. Ust. suda). 'Vlasništvo nekretnina u milijunskim iznosima se knjiži ili ne knjiži u Zemljišno-knjižnom odjelu Općinskog suda, upravo tamo gdje Prosenica vedri i oblači. Dok ostali suci saslušavaju stranke u ostavinskim raspravama, zemljišno-knjižni sudac odlučuje o milijunskim vrijednostima. Ako su istiniti podaci o korupciji u hrvatskom sudstvu, bez sumnje će Zemljišno-knjižni odjel suda biti prvi na rang listi', tvrdi Šale.«

2.1. Po zahtjevu tužiteljice, »Narodni list« je u broju 8559 od 25. studenoga 2004. objavio tužiteljčin ispravak navedenih informacija.

2.2. Smatrajući da navedeni članak sadrži uvrede i klevete, uz »evidentnu namjeru javne difamacije«, tužiteljica je tužbom od 22. prosinca 2004. od tuženika »Narodnog lista« i podnositelja, kao glavnog urednika, tražila solidarnu isplatu naknade neimovinske štete u iznosu od 200.000,00 kn, uz objavu presude u »Narodnom listu« bez komentara. Budući da je tužiteljica sutkinja Općinskog suda u Zadru, Vrhovni sud Republike Hrvatske je na njezin prijedlog, rješenjem od 28. veljače 2005. za postupanje odredio Općinski sud u Šibeniku.

3. U dokaznom postupku na raspravi održanoj 6. veljače 2007. saslušana je tužiteljica u svezi njezina rada i duševnih boli koje je trpjela zbog objave spornog članka. Saslušan je i podnositelj koji je u svom iskazu, između ostaloga, naveo:

»(...) Narodni list izlazi jednom tjedno, a njegova naklada varira, s tim da se može kazati da je to približno 3000 primjeraka tjedno. (...) Koliko se sjećam bilo je više autora, i radilo se o autoriziranom intervjuu gospodina Šale. (...) Postoji pisana autorizacija ovoga intervjua, a ne mogu kazati da li je ona negdje arhivirana, a o svemu može posvjedočiti gospodin Petar Šale. Prije objave spornog članka znao sam za njegov sadržaj i odobrio sam njegovo tiskanje. (...) tako da znam da je jedan od novinara u više navrata čak i pokušao kontaktirati sa gospođom Prosenicom telefonskim putem, međutim koliko se sjećam rekao je da je ne može nikako dobiti (...) ali sama činjenica ... da je gospodin odvjetnik Matko Pavić zainteresirana strana u sporu ujedno u rodbinskim vezama sa uređujućim sucem zemljišnoknjižnim nama je bila povod pisanja tog teksta. Htio bih napomenuti da i inače uloga medija da piše u dobroj vjeri pa i o svim negativnostima koji se tiču općenito društvenih pojava, a pogotovo tako značajne kao što je sudstvo jer iz nje izliježu svi drugi odnosi, upravo iz razloga da bi se one ispravile (...) Dostojanstvo svaki pojedinac sam sebi gradi ukoliko ga je sagradio na istini onda mu se i ne može narušiti.«

Na istoj raspravi podnositelj je predložio saslušanje svjedoka odvjetnika Petra Šale, odvjetnika Matka Pavića, suca Marijana Bitange, sutkinje Katje Hrabrov i novinara Vedrana Vidučića u vezi s okolnostima navedenih u članku kao i članova uže obitelji tužiteljice na okolnost duševnih boli. Prvostupanjski sud prihvatio je dokaz saslušanjem Petra Šale radi ispitivanja autorizacije intervjua, a sve je ostale dokazne prijedloge podnositelja odbio kao suvišne. Na sljedeću je raspravu pozvan Petar Šale. On je 1. ožujka 2007. prvostupanjskom sudu poslao podnesak kojim traži isplatu ukupno 1.873,00 kn na ime akontacije dolaska pred sud na temelju pojedinih odredaba Odvjetničke tarife.

Prvostupanjski sud je rješenjem od 12. ožujka 2007. naložio tuženicama da plate iznos od 1.873,00 kn »potreban za podmirenje troškova koji će nastati u povodu izvođenja dokaza saslušanjem svjedoka Petra Šale«. Ujedno je navedeno da će sud odustati od tog dokaza ako se označeni iznos ne plati u roku od 30 dana. Protiv tog rješenja nije bila dopuštena posebna žalba.

Na ročište održano 5. lipnja 2007. tuženici nisu pristupili, nisu uplatili navedeni iznos, a nije pristupio ni Petar Šale. Glavna rasprava je zaključena.

4. Prvostupanjski sud je presudom utvrdio da podnositelj, kao glavni urednik »Narodnog lista« Zadar, solidarno s medijem »Narodni list« Zadar, u parničnom postupku, nije, u smislu članka 21. stavka 4. Zakona o medijima (»Narodne novine« broj 59/04.), dokazao postojanje pretpostavki za oslobođenje od odgovornosti za štetu. U postupku je, naime, utvrđeno da sporni članak ne predstavlja vrijednosne sudove koji se temelje na utvrđenim i stvarnim činjenicama, već da isti sadrži verbalno izražavanje koje ima obilježja klevete tužiteljice.

4.1. Prvostupanjski sud je također utvrdio da tuženici nisu postupali u dobroj vjeri prilikom objave spornog članka u »Narodnom listu« od 4. studenoga 2004., koji predstavlja razgovor novinara »Narodnog lista« s odvjetnikom Petrom Šalom, te da stoga odgovaraju za narušavanje ugleda i časti tužiteljice. Mjerodavni dio prvostupanjske presude glasi:

»Da tuženici nisu postupali u dobroj vjeri sud zaključuje iz stranačkog iskaza tuženika ad2 (podnositelja – op. Ust. suda) koji je u vrijeme objave spornog članka bio glavni urednik tuženika ad1. Naime, ovaj tuženik priznaje da on kao glavni urednik nije ništa poduzeo da bi iz neovisnih izvora doznao i provjerio informacije odvjetnika Šale, a to nije učinio jer je odvjetnik Petar Šale tuženicama dostavio na uvid svu dokumentaciju koja se odnosila na sporni zemljišnoknjižni predmet koji je i bio povod spornom novinskom članku. Tuženici naime po mišljenju ovog suda nisu mogli na temelju dostave jednog zemljišnoknjižnog predmeta formirati svoj vrijednosni sud o radu tužiteljice kao suca, već su morali provjeriti navode i vrijednosne sudove koje je o tužiteljici iznio Petar Šale. (...)«

5. U povodu žalbe podnositelja, osporenom presudom potvrđena je u cijelosti prvostupanjska presuda. U odnosu na žalbene navode podnositelja drugostupanjski sud je utvrdio:

»... ispitujući pravilnost utvrđenog činjeničnog stanja ovaj drugostupanjski sud smatra da je prvostupanjski sud ispitao sve okolnosti bitne za donošenje pravilne i zakonite odluke ... te je (...) valjano utvrdio činjenično stanje, koje tuženik 2. samo paušalno osporava, pa tako ističe da je povodom sadržaja spornog autoriziranog članka dao nalog novinaru da kod tužiteljice provjeri informacije sadržane u istom, iako u prvostupanjskom postupku za te tvrdnje nije ponudio nikakve dokaze. Stoga je, dakle, prvostupanjski sud pravilno utvrdio da tuženik 2. kao glavni urednik ... kod objave spornog članka nije postupao u dobroj vjeri, slijedom čega su se kumulativno ispunile pretpostavke propisane člankom 21. stavak 7. Zakona o medijima ... – da je informacija koja sadrži očevidne klevete i uvrede autorizirana, što je potvrdio sam tuženik ad 2. u svom iskazu kao i da nakladnik i glavni urednik nisu postupali u dobroj vjeri – za solidarnu odgovornost nakladnika i glavnog urednika (...)«

6. Mjerodavni dio članka 21. Zakona o medijima glasi:

»Članak 21.

(1) Nakladnik koji informacijom objavljenom u mediju prouzroči drugome štetu dužan ju je naknaditi, izuzev u slučajevima propisanim ovim Zakonom.

(2) Šteta je umanj enje nečije imovine ili sprječavanje njezina povećanja (materijalna šteta) te nanošenje drugom fizičkog ili psihičkog bola ili straha (nematerijalna šteta).

(3) Na utvrđivanje odgovornosti za naknadu štete primjenjuju se propisi o obveznim odnosima, osim ako ovim Zakonom nije drugačije određeno.

(4) Nakladnik ne odgovara za štetu ako je informacija kojom je šteta učinjena:

(...)

– objavljena unutar autoriziranog intervjua,

(...)

(6) Postojanje pretpostavki odgovornosti za štetu dokazuje tužitelj, dok postojanje pretpostavki za oslobođenje od odgovornosti za štetu iz stavka 4. ovoga članka dokazuje tuženik.

(7) Ako je informacija autorizirana, a pojedini dijelovi sadrže očividne uvrede ili klevete, autorizacija ne isključuje i solidarnu odgovornost nakladnika i glavnog urednika, ukoliko nisu postupali u dobroj vjeri.«

7. Utvrđeno je i da je iznos naknade neimovinske štete od 70.000,00 kn »primjeren šteti koju tužiteljica trpi, obzirom na težinu u članku iznesenih uvredljivih i klevetničkih tvrdnji, te činjenicu da se radi o tjednim novinama koje se distribuiraju na području grada Zadra u kojem tužiteljica živi i radi«.

III. PRIGOVORI PODNOSITELJA

8. Podnositelj navodi da mu je sudskim odlukama povrijeđeno ustavno pravo iz članka 38. stavaka 1. i 2. Ustava i to stoga jer se presude temelje na vrijednosnom sudu, po stajalištu podnositelja, a koji je izražen u spornom članku po kome »tužiteljica 'vedri i oblači' u zemljišnoknjižnom odjelu Općinskog suda u Zadru«, koji nije podoban za počinjenje klevete odnosno za nečije omalovažavanje i povredu ugleda i časti.

Smatra da je takav stav u odnosu na javnog dužnosnika dozvoljen jer se isti ne može dokazati. Takvo stajalište dodatno potkrepljuje:

»Primjena logike i dalekosežnih interpretacija na riječi koje je u razgovoru iznio odvjetnik Petar Šale u odnosu na tužiteljicu i odjel u kome ona radi je neprimjerena za sudsku presudu. Što je odvjetnik Petar Šale 'htio reći' je na svakom čitatelju suditi za sebe. To je temeljni princip slobode govora – da svaka osoba ima pravo misliti za sebe. Sud ne može donositi svoje ocjene o tome što je 'autor htio reći' ... Zakon o medijima, ne poznaje pojam 'što se htjelo reći', te je u tom dijelu pobijana presuda samovoljna. (...)

3. U pobijanim presudama su u potpunosti izostavljene okolnosti zbog kojih je odvjetnik Petar Šale prosvjedovao kad je obavio razgovor za Narodni List. Sud je bio dužan tim okolnostima dati veliku važnost jer su bili poticaj za vrijednosne sudove i činjenične tvrdnje koje su iznesene u spornom članku. Javne su činjenice da je tužiteljica prijavljena USKOK-u od odvjetnika Šale za kaznena djela, da je njena odluka u spornom zemljišnoknjižnom predmetu ukinuta ... Ne navodeći okolnosti, osim onih na teret tuženika, sud nije postupio pravično (...).«

Pozivajući se na praksu Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: ESLJP) iz predmeta De Haes i Gijsels protiv Belgije (presuda, 24. veljače 1997., zahtjev br. 19983/92), predlaže usvajanje ustavne tužbe, ukidanje osporenih presuda i posredno oslobađanje od odgovornosti za naknadu štete.

IV. OCJENA USTAVNOG SUDA

9. S obzirom na navode ustavne tužbe, Ustavni sud je ustavnu tužbu podnositelja razmatrao s aspekta eventualne povrede ustavnih prava podnositelja zajamčenih člankom 38. stavcima 1. i 2. Ustava.

10. Mjerodavni dio članka 38. Ustava glasi:

»Članak 38.

Jamči se sloboda mišljenja i izražavanja misli.

Sloboda izražavanja misli obuhvaća osobito slobodu tiska i drugih sredstava priopćavanja, slobodu govora i javnog nastupa i slobodno osnivanje svih ustanova javnog priopćavanja.

(...)

10.1. Mjerodavne odredbe Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (»Narodne novine – Međunarodni ugovori« broj 18/97., 6/99. – pročišćeni tekst, 8/99. – ispr., 14/02. i 1/06., u daljnjem tekstu: Konvencija) glase:

»Članak 10.

SLOBODA IZRAŽAVANJA

1. Svatko ima pravo na slobodu izražavanja. To pravo obuhvaća slobodu mišljenja i slobodu primanja i širenja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice (...)

2. Kako ostvarivanje tih sloboda obuhvaća dužnosti i odgovornosti, ono može biti podvrgnuto formalnostima, uvjetima, ograničenjima ili kaznama propisanim zakonom, koji su u demokratskom društvu nužni radi interesa državne sigurnosti, teritorijalne cjelovitosti ili javnog reda i mira, radi sprečavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala, radi zaštite ugleda ili prava drugih, radi sprečavanja odavanja povjerljivih informacija ili radi očuvanja autoriteta i nepristranosti sudbene vlasti.«

Kod utvrđivanja povreda prava na slobodno izražavanje, to pravo uvijek treba dovesti u vezu s pravom na poštovanje privatnog i obiteljskog života iz članka 8. Konvencije, koji u mjerodavnom dijelu glasi:

»Članak 8.

PRAVO NA POŠTOVANJE PRIVATNOG I OBITELJSKOG ŽIVOTA

1. Svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, ...

2. Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno ... radi zaštite zdravlja ... ili radi zaštite prava i sloboda drugih.«